

טעימות

הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 * #

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

למדנות | יום הכיפורים – חובת ה"שנה" ולא רק ה"מועד"

הגמרא שלנו דורשת מלשון הכתוב בפרשת תצווה "אחת בשנה". רש"י ותוספות העירו שבפסוק זה כתוב פעמיים "אחת בשנה". אך האמת היא שיש עוד פעם (שלישית!) "אחת בשנה" – בפרשת "אחרי מות" שקראנו היום – "והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם **אחת בשנה**".

אני רוצה להציע נפק"מ שאפשר ללמוד מהגדרה זו של "אחת בשנה", ואולי לזה 'איצטריך' הפעם השלישית בפרשת אחרי מות.

הנה, בדרך כלל, דין המועד הוא דין במועד, כלומר, שמדיני אחד לחודש השביעי שיתקעו בו בשופר, זמן החיוב הוא רק באחד לחודש השביעי, כי זהו מדיני היום המסויים הזה. אבל כאן מבואר שיום הכיפורים הוא דין ב"שנה" כולה, שיהגו בו עבודת יום הכיפורים "אחת בשנה".

והנה החיי אדם (ח"א כלל סח, נשמ"א) כתב חידוש גדול שאין חיוב לפני ראש השנה לדאוג שיהיה לו שופר לתקוע בו בראש השנה, מכיון שעדיין לא חל עליו החיוב. ובזה ביאר מה שדנה הגמרא בראש השנה בב' עיירות שבאחת תוקעין בשופר ובאחת מברכין מז"ש, ולכאורה איך יתכן דבר כזה, הרי הם חייבים לילך כולם בערב ראש השנה לקבוע מקומם בעיר שתוקעין בה כדי לקיים חיובם. אלא משום דלא חל עליו המצוה עד יום טוב, וביום טוב אינו יכול לצאת מחוץ לתחום. עכ"ד.

אכן, באמת ישנם שני מועדים שמפורש בתורה שצריך להתכונן אליהם קודם החג: חג הסוכות, שצריך לבנות הסוכה קודם היום טוב, כמוש"כ האחרונים שעשיית הסוכה עצמה היא מצווה, והיינו כמובן בערב החג. והשני, יום הכיפורים, שציוותה תורה להתכונן לקראתו באכילת תשיעי כדי שיוכל להתענות בעשירי, כמוש"כ רבינו יונה.

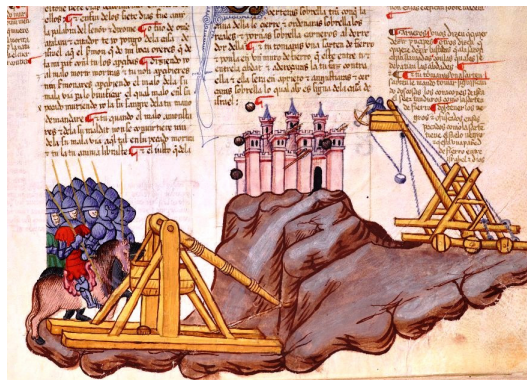
מדוע נשתנו דווקא שני מועדים אלו?

מעניין לדעת | חנוכה "במקום" סוכות

דבר פלאי מצאנו בספר מקבים: "וביום אשר טומא המקדש בידי נכרים, ביום ההוא היה טהור המקדש בעשרים וחמש ימים בחדש ההוא הוא כסליו. **ויחגו את שמונת הימים בשמחה כחג הסוכות בזכרם את**

רעותם לפני זמן מה בחג הסוכות בהרים ובמערות כחיות השדה, ועל כן בענפי עץ עבות ובענפי הדר ובכפות תמרים בידיהם הודו לאשר הצליח בידם לטהר את מכונו".

איור לספר מקבים, מתוך תנ"ך אלבה, 1430

[מדוע השמיטו את "פרי עץ הדר"? אולי מפני שחששו מאיסור "בל תוסיף", לכן נטלו באופן כזה שאין הנטילה ראויה לצאת בה – בלי אתרוג המעכב

את שאר המינים].

ולכאורה, מדוע ביקשו להשלים דוקא את חג הסוכות האחרון שעשו ולא את חגי העצרת והפסח שגם אז היו במערות, וכן למה לא הזכירו את חגי הסוכות של השנים הקודמות שהפסידו.

ובעיקר קשה איך אפשר להשלים את חג הסוכות לאחר שחלף הלך לו, הרי עבר זמנו ובטל קרבנו.

אבל לפי מה שנתבאר הרי סוכות הוא חובתה של השנה כולה. נמצא שכאשר לא חגגו את חג הסוכות יש כאן חיסרון בכל השנה, ולכן ביקשו לקיים מעט השלמה וזכר לעבודת שמחת הסוכות כדי להשלים באיזה בחינה את תיקון השנה. אבל שאר החגים והמועדים אינם חובתם חלה אלא חובה במועדם וזמנם, ולא לפנייהם או אחריהם, ולכן אין טעם להשלימים לאחר שחלף המועד. וכן מה שביטלו חג הסוכות

ללמוד בבית הספר ועליך לחפש מקום מתאים יותר לרמתך הגבוהה... הילד שמח מאד, עבר לבית ספר אחר והצליח מאד בלימודיו, עד שנהיה אחד מגדולי המדע בדורו.

רק לאחר מותה של אמו, נתקל הילד באקראי באותו מכתב ישן שקיבל בילדותו מבית הספר, הוא הופתע לקרוא בו שהנהלת ביה"ס מודיעה כי מחמת רמתו הנמוכה של הילד הוא אינו מתאים לבית ספרם ועליו לחפש מקום אחר... למפרע הבין שאמו בחכמתה החליטה שלא לייאש את הילד אלא לנטוע בו תקווה וכוחות להתקדם עוד ועוד, ולכן 'הפכה את הסיפור' ועל ידי זה דחפה אותו קדימה...

מעשה | "פלדמן" במקום "איש שדה"

לא מכבר הסתלק החכם הגאון רבי מאיר מאזוז זצ"ל. בהגדה של פסח שלו הוא כותב וורט נפלא על "הכה את שניו". הרי בגימטריא רשע = 570, צדיק = 204, אם כן ההפרש ביניהם הוא 366, כמניין "שניו" בדיוק!

כלומר, כאשר אתה מסיר מהבן ה"רשע" את מניין "שניו" אתה הופך אותו ל"צדיק"... ההגדה אומרת לנו ללמד את הרשע שהוא איננו רשע – הוא צדיק!...

הוא מספר שם שפעם אחת אושפז בבית החולים, ולידו שכב חולה חילוני שהזדהה בשם "פלדמן". אמר לו חכם מאזוז: הרי "פלדמן" פירושו "איש שדה", והרי זהו הכינוי של עשוי הרשע! היתכן? ... אך דע לך ש"פלדמן" בגימטריא הוא 204 כמניין "צדיק". אתה לא "איש שדה" אתה "פלדמן", צדיק!...

הלה שיתף אותו שבילדותו התרחק מהיהדות בגלל שבני משפחתו שהיו קנאים גדולים, סברו שהוא קצת "ירד" והיו מכנים אותו "אפיקורס", והנה עכשיו מגיע רב ואומר לו שהוא בכלל "צדיק"...

אותו אדם התרגש והתקרב עד שחזר בתשובה שלימה!

סיפורי סבא | איך גדל בערק'ה ה'מופרע' לתלמיד חכם

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל סיפר באחת מדרשותיו:

"סיפור לי רבי יהושע קמינצקי שהוא למד ב'עץ חיים' בכיתה מצויינת מאד בה למדו הגאון ר' וולוועל צ'צ'יק זצ"ל והאחים ברדקי זצ"ל ועוד מצויינים גדולים.

אחד התלמידים בכתה היה ילד בשם בערק'ה שהתגורר בנוה שאנן. באותה שכונה שהיתה קרובה לערבים היו מחזיקים כלבים אימתניים לצורך שמירה מגניבות, נערים רבים בשכונה

בשנים הקודמות, אי אפשר להם להשלים, שהרי כבר חלפו השנים ההם, ומאי דהוה הוה, ורק חג הסוכות האחרון הוא מישיך שייך לכלל השנה שעמדו בה, ואותו ביקש להשלים במידת מה.

עיון | מדוע ידיעה שבסוף מונעת הכפרה בר"ח ורגלים

בסוגיא שלנו אנו למדים דבר פלא. אדם שנכשל בחטא בשגגה, ולא היתה לו אפילו ידיעה ראשונה, הרי הדבר תלוי: אם עדיין לא נודע לו החטא הוא יכול להתכפר בכל שעיר ראש חודש או רגלים, אבל אם הוא כבר יודע מהחטא צריך הוא להמתין עד יום הכיפורים, שאז, בצירוף ייחודי של כפרת יום הכיפורים והקרבת שעיר החיצון, הוא מתכפר.

מדוע ידיעתו את החטא מעכבת את כפרתו? הרי בלאו הכי הוא לא "בר קרבן" כיון שלא היתה ידיעה ראשונה, אז מה טעם הוא צריך כפרה ייחודית שאינה אלא אחת בשנה. וכי בגלל שנודע לו חטאו – הפסיד?!

כמדומה שאנו למדים כאן, שעצם ידיעת החטא, מעמיקה את השפעת החטא עליו. אדם שיודע שהוא נכשל וחוטא – מגדיר את עצמו ככזה, וממילא נוטה יותר ויותר "להתאים את עצמו" להגדרתו...

מי שסבור שהוא צדיק – לא ממנה לאבד את "דרגתו", אבל מי שסבור שהוא חוטא ונכשל – לא חושש מ"עוד חטא"...

לכן, מי שנודע לו החטא, טעון כפרה גדולה יותר. שכן החטא יותר השפיע עליו חדר וחלחל לעומק נפשו, מאשר מי שאיננו יודע מחטאו.

חינוך | תחשוב על עצמך טוב – תהיה טוב!

הרבה פעמים אנו שוכחים את הלקח הזה. אנו מנסים להסביר לבן או לתלמיד כמה הוא "לא בסדר" או "לא אחראי". עצם הידיעה הזו – עלולה להיות "נבואה שמגשימה את עצמה". ילד, כמו כל אדם, צריך לדעת עד כמה הוא טוב ומוצלח, כדי שהידיעה הזו תגשים את עצמה עוד ועוד בעז"ה.

שמעתי מחמותי, הרבנית צפורה חנה שולמן תליט"א, על אחד מחכמי אומות העולם שבהיותו ילד יתום מאב חזר מבית הספר ובידו מכתב חתום מהנהלה עבור אמו, האם פתחה את המעטפה קראה את המכתב והחלה להזיל דמעות... הילד הרך שאל אותה 'אמא, למה תבכי', והיא ענתה לו 'בני, אלו דמעות של אושר, שכן הנהלת בית הספר מודיעה לי שאתה כ"כ מוצלח ומוכשר שאינך מתאים עוד

היו מסתובבים ברחובות באפס מעשה עם כלבי הצייד.

אביו של בערק'ה היה נגר פשוט שעבד מהבוקר עד הלילה ולא היה באפשרותו להשגיח על בנו, אך הוא מאד חשש מהשפעתם הרעה של ילדי השכונה, ולכן הכניסו לעץ חיים כדי שגדל יהודי ירא שמיים. אך אותו בערק'ה לא היה לו ראש טוב בהבנה, והיה מאד מתקשה לקלוט את הנלמד, אך היה תחום אחד שבו הצטיין – זיכרון נדיר.

המלמד בכיתה רצה לשלחו מהכיתה, כי לא התאים כלל וכלל לרמה הלימודית המצויינת שבכיתה, בין אריות כמו ר' וועלוויל וחבריו, אך לפי גילו אי אפשר היה להורידו לכתה נמוכה יותר, ולכן רצה המלמד להעבירו למוסד אחר. אך אבא רבי אריה צוק"ל בידעו את מצב הנערים בנווה שאנן ואת המצב בבית בערק'ה שאביו לא נמצא כל היום, חשש מאד שבערק'ה לא יחזיק הרבה זמן מחוץ לחיידר בשמירת התורה והמצוות, ולכן הוא החליט להשאיר את בערק'ה בחיידר בין התלמידים השקדנים יראי שמיים.

אבא צ"ל בחכמתו הבין שאי אפשר בשלב זה להצליח ללמד אותו גמרא ומפרשים, והטיל עליו ללמוד היטב חומש עם רש"י וכן נ"ך עם מפרשים, ואילו בלימוד הגמרא לא ישקיע לעת עתה אלא ישב בכיתה ומה שיבין יבין. לימוד המקראות משך את ליבו של בערק'ה שהרגיש סוף סוף הצלחה והבנה בלימודיו, והוא למד היטב חזר ושינן. פעמים קרובות היה אבא צ"ל מגיע לבחון אותו על החומש רש"י והיה מתפעל בפניו מידיעותיו וזכרונו הנדיר. כמובן שההצלחה דירבנה את בערק'ה לשקוד עוד ועוד על לימודיו.

פעם אחת נכנס אבי צ"ל לכיתה לבחון את התלמידים [כאשר היה אבי בוחן לא היה בין התלמידים שום מתח, כי הקפיד מאד שלא להביך אף תלמיד] ושאל אותם מניין למדו חז"ל דין מסויים שלמדו בגמרא באותו זמן, אף תלמיד לא ידע ולא זכר מהיכן דרשה הגמרא זאת, לפתע קם בערק'ה והצביע, כל התלמידים הביטו בתמיה והושלך הס בכיתה, אבי ביקש ממנו להשיב והילד השיב את התשובה הנכונה לתדהמת כל הכתה. מניין ידע הילד? מכיון שרש"י על התורה מביא דרשה זו, והוא היה בעל זכרון טוב וזכר את דרשת הגמרא מתוך דברי רש"י. אבא צ"ל מייד הפליג בשבחו של בערק'ה בפני כל החברים המתפעלים.

אמר לי רבי יהושע שאי אפשר לתאר את הרושם שזה עשה על כל הכיתה ועל בערק'ה עצמו, מאז עלה מעמדו, והעיד לנסות להשקיע גם בלימוד הגמרא, עד שעלה מחיל אל חיל וכיום הוא ת"ח מובהק.

העמקה | מדוע שגגה בלא ידיעה נקראת "לה"?

הגמרא שלנו דורשת שחטא שהוא "לה" הכוונה שאין יודע

ממנו אלא ה' לבדו. וצריך להבין, מדוע אם רק ה' יודע זה נקרא "לה"? וכי אם החוטא יודע שהוא חוטא לה' – שוב איננו חוטא לה'? אתמהה.

והנה, בפרשת נצבים כתוב "הנסתרות לה' אלקינו, והגלות לנו ולבנינו".

חז"ל רוב המפרשים מבארים "לה' אלקינו" = באחריותו של ה', הוא יעשה משפט באלו החוטאים בסתר, אבל "הגלות" החוטאים בגלוי ובפרהסיא "לנו ולבנינו" = באחריותנו שלנו להעניש אותם.

אבל הרמב"ן כותב שם: "דעתי בדרך הפשט, כי "הנסתרות" הם החטאים הנסתרים מן העושים אותם, כמו שגאות מי יבין מנסתרות נקני (תהלים יט ג), יאמר: **הנסתרות לשם לבדו הם אין לנו בהן עון אשר חטא**, אבל ה"גלות" שהם הזדונות, לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת חוקת עולם, שכך קבלנו על אשר ישנו פה ועל אשר איננו פה לדורות עולם. ולפי שהביא באלה לעשות כל המצוה, **הוציא מן החרם העושה בשגגה שלא יתקלל באלה הזאת**. ודברי אונקלוס מטיין כן, שאמר דמטמרן **קדם** ה' אלהא, ואם כדברי המפרשים ראוי לו לומר דמטמרין לה' אלהא..."

יש לכאורה ראייה לדעת הרמב"ן מנוסח הווידי: "את הגלויים לנו ואת שאינם גלויים לנו, את הגלויים לנו כבר אמרנום לפניך והודינו לך עליהם, ואת שאינם גלויים לנו – לפניך הם גלויים וידועים, שנאמר הנסתרות לה' אלקינו..." לפי הפירוש המקובל לא מובן היכן כתוב בפסוק זה ש"לפניך הם גלויים וידועים". הפסוק גם לא עוסק בחטאים שאינם גלויים "לחוטא", אלא לחטאים שאינם גלויים "לבית הדין", ואילו הווידי מדבר על "שאינם גלויים לנו", החוטאים המתוודים. מוכח מכאן שה"סידור" מפרש "הנסתרות" השגגות שאינם ידועים לחוטאים "לה' אלקינו" – לפניו הם גלויים וידועים.

אלא שדברי הרמב"ן צריכים תוספת ביאור, מה הכוונה "הנסתרות לשם לבדו הם" – אין לנו בהן עוון, איך "אין לנו בהן עוון" שייך למילים "לשם לבדו הם". מה זה "לשם לבדו הם"?

כמדומה שהכוונה כך:

כאשר האדם חוטא, הוא מתכחש לרגע שהקב"ה עומד למולו ומשגיח עליו. הרי אם היה מודע לכך, לא היה מעיז לחטוא כמובן, לכן כאשר האדם מתפתה לחטוא הוא 'עוצם את עיניו' לרגע מנוכחות ה'. אפשר לראות לפעמים שהחוטא מקפיד לחטוא במהירות עוד לפני שיספיק המצפון לעורר אותו מההדחקה וההכחשה... יש כאלו שעוברים 'במרוצה' לפני המתפלל... כי הם יודעים שאם יפסעו לאט ובשיקול דעת, הם יתמלאו ביראה ופחד לחטוא, לכן הם 'עוצמים עיניים' ורצים מהר מהר, לפני שיתחרטו...

זהו עיקר הפגם בחטאים, שאנו מתכחשים להשגחת הקב"ה עלינו. למה זה כל כך גרוע? כי כאשר יהודי מסלק ממחשבתו את השגחת ה' עליו, הוא משפיע באמת על הופעת ה' בעולם.

הוא כביכול מוציא את המעשה הזה מ"הצד הטוב" ומכניס אותו לשליטת "הצד האחר", סיטרא אחרא. המעשה כבר לא נקרא "לה", כי החוטא הוציא אותו מרשות ה' בכך שהתעלם משליטת ה' בשעת המעשה.

התיקון לזה הוא ה'וידוי': ב'וידוי' אנו עומדים לפני ה', ואנו חוזרים לסיטואציה של החטא ומספרים אותה שוב מהתחלה... אבינו מלכנו ביום פלוני עברתי לפני המתפלל, אתה היית שם וראית את זה ואני בחרתי להתעלם ממך... כעת אינני מתעלם יותר, אני זוכר ומרגיש שהיית שם וראית את זה, ואני בטוח שאילו הייתי מרגיש אז את מה שאני מרגיש כעת לא הייתי מעלה בדעתי לחזור על אותו מעשה... להעזיז פנים כך למולך...

לכן אנו מדגישים בוידוי 'על חטא שחטאנו' לפניך. איך יכולנו לחטוא בעוד היינו עומדים לפניך?!

לכן אנו מקדימים 'אין אנו עזי פנים לומר לפניך צדיקים אנחנו ולא חטאנו', וכי איזה שבח הוא שאיננו משקרים?? אבל הכוונה כמו שביארנו, שעד עתה היינו מתכחשים מפעם לפעם לעבירות שאנו עושים, כאילו הקב"ה איננו רואה ויודע את מעשינו הרעים, הוא חושב שאנו צדיקים... חלילה, הוידוי הוא לומר – איננו יותר עזי פנים לומר כך, אנחנו עומדים לפניך ומודים שאנחנו ואבותינו חטאנו.

ככל שאנו חוזרים שוב ושוב, על המעמד הנורא הזה, לעמוד לפני ה' ולספר לפניו על החלקים הנסתרים שלנו שהתכחשנו אליהם, שאפילו בינו לבין עצמנו איננו מעיזים להישיר אליהם מבט...

ועתה, מול אב הרחמים והסליחות, אנו עומדים ומספרים בשברון לב עליהם, ובזה עצמו אנו ממליכים את הקב"ה למפרע על אותם מעשים מרדניים, ואנו הופכים את העבירות לזכויות.

לכן בתחילה אומרים 'מה נאמר לפניך... הלא כל הנסתרות והנגלות אתה יודע... אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך...' ולבסוף מסיימים 'את הגלויים לנו כבר אמרנו לפניך, ואת שאינם גלויים לנו – לפניך הם גלויים וידועים', כלומר, הננו אומרים ומרגישים שהקב"ה רואה הכל ויודע כל מעשה, וממילא לא נוכל להעזיז לחטוא 'לפניו'.

כעת, אנו מבינים מה אומר הרמב"ן, ה"נסתרות" – מעשים שעשינו בלי מודעות – הם נשארו "לה" אלקינו, לא הוצאנו אותם מ"רשות הצד הטוב", כיון שעשינו זאת בלי מודעות.

זהו עומק כוונת הגמרא שלנו: "חטאת לה" – שאין מכיר בו אלא ה'" מכיון שלא היתה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ממילא אין החטא הזה יוצר את הרושם של ההתנגדות וההכחשה של מציאות ה', וממילא הוא נותר בבחינת "הנסתרות – לה" אלקינו".

[באופן יותר פשוט אפשר לפרש שהרמב"ן מתכוון "לשם לבדו הם" זהו "באחריותו" של הקב"ה מגלגל הסיבות. זה לא שליטתו אלא בשליטתו. אבל "הנגלות" שיש לנו ידיעה עליהם – "לנו ולבנינו" הם באחריותנו. זו כוונת הגמרא "חטאת לה" – שאין מכיר אלא ה'" ממילא, כביכול, "על ה'" לתקן ולכפר על החטא הזה שאירע ללא אחריות של "לנו ובנינו".

אם נכונים דברינו, נמצא שיש קשר גדול מאד בין הדרשה "הביאו חטאת עליי שמיעטתי את הלבנה" לבין "שאין מכיר בו אלא ה'", שגם לפי הפירוש השני "שאין מכיר בו אלא ה'", זהו כביכול שה' "לוקח אחריות על זה" שהוא הכיר בחטא זה ולכן "עליו היה" כביכול למנוע את החטא אילו רצה בכך].

קצת עמוק, לא כל כך מתאים לקונספט של "טעימות", אבל אני מקווה שנהניתם.